

Henning Nielsen. *Karl Skytte: Fynboen paa Folkestyrets Fornemste Embede*. Odense: Odense University Press, 1996. 212 pp. DKK 225.00 (cloth), ISBN 978-87-7492-999-4.

Reviewed by Soeren Eigaard (Assistant Professor, Odense University)

Published on H-Skand (August, 1996)

EN NY POLITISK BIOGRAFI

Den historiske biografi blev erklæret for død i 1970'erne. Et stigende antal historikere tog afstand fra genren og anklagede dens udoevne for metodisk usikkerhed, common-sense forklaringer og amatoerpsykologiseren, som Hans Kirchhoff opsummerede det mod slutningen af aartiet.. (Hans Kirchhoff i sin anmeldelse af Viggo Sjoqvist: Erik Scavenius. *Historisk Tidsskrift* 1978, p. 333).

Den individcentrerede forskning blev dengang ikke set som noget frugtbart udgangspunkt for seriøse historikere. Kernen i den historiske forskning skulle tvaertimod være det kollektive, "samfundet" eller "klassen," og deri anedes tydelig inspiration fra samfundsvidenskaberne, socialhistorien og især marxismen, der ideologisk saavel som metodisk havde gode kaar i 1970'erne.

Det resulterede i en stroem af værker, hvis udgangspunkt var socialhistorisk og materialistisk. Adskillige af disse viste, at den vinkel kunne være frugtbar og metodisk fornyende, andre omkom af teoretisk aandened og satte sig ingen varige spor.

Tidsaanden ændrede sig i løbet af de liberalistiske 1980'ere. Den udvikling afspejledes ogsaa i det paradigmeskift, der fandt sted inden for historiefaget, og som bl.a. gav den biografiske genre en renaissance. De skoenlitterære forfattere kom først (Thorkild Hansen, Henrik Stangerup, Helle Stangerup, Ebbe Klovedal Reich m.fl.), men derefter fulgte et stigende antal historikere fra alle fagets lejre, der omsider turde prøve kræfter med den forkaetredede biografgenre.

Flere historikere leverede endog biografier, som fik stor omtale og udkom i mange oplag. Med et slag paa tasken er der fra 1980 udkommet en snes faghistoriske biografier af vekslende kvantitet og kvalitet.

Biografigenren har som bekendt sine helt egne love: I centrum staar den valgte hovedperson, og alle de skildrede begivenheder ses ud fra og i relation til ham/hende. Det vaesentligste er personen—biografien lever i kraft af

sin skildring og analyse af den paagaeldende persons handlinger og idéer. Det handlende menneske er i centrum, og deri ligger en vigtig forklaring paa biografens kommercielle gennemslagskraft: Vi fascineres af spændende menneskeskaebner. Jo mere farverige, jo bedre.

Ogsaa den politiske biografi har faaet gode kaar, og en række af det 20. aarhundredes betydeligste (og mest omstridte) politikere er gennem det seneste tjaar blevet biograferet. I 1990'erne har vi saaledes faaet adskillige politiske biografier, skrevet af faghistorikere: Kurt Jacobsen har skrevet om Aksel Larsen, Wilhelm-Christmas Moeller om Christmas Moeller og Niels Finn Christiansen om Hartvig Frisch—flere kunne naevnes.

De naevnte værker tager alle udgangspunkt i kontroversielle og fascinerende politiske personligheder. Politikere, der gjorde en forskel, og hvis virke endnu har betydning og kan fortolkes. Forfatterens tilgang til personen og deres metodevalg har vaeret forskellig, og resultaterne kan diskuteres, men det har vaeret de enestaaende politikere, der har faenget. Og enestaaende var saavel Christmas Moeller som Hartvig Frisch og Aksel Larsen. I skildringen af disse politikere har forfatterne tillige faaet mulighed for at give deres version af den politiske (og samfundsmaessige) udvikling i Danmark gennem det meste af dette aarhundrede. De biograferede har i alle tilfaelde vaeret det centrale, mens deres virke er sat i relation til den generelle samfundsudvikling. Eksempelvis indeholder de tre biografier alle en tolkning af besaettelsestiden og dens problemstillinger—de fem aar fremstilles som en brydningstid og skildres som en mandomsprøve for hovedpersonerne.

Biografiens popularitet har givet anledning til fornyet debat om genrens loedighed og dens faglige muligheder. Diskussionen har navnlig drejet sig om genrens evne til at leve op til, hvad der traditionelt opfattes som historieforskningens genstand: At belyse menneskelige handlinger, der skal forstaas i samspillet mellem individ og struktur. (Se f.eks. *Historisk Tidsskrift* 1992, pp. 353-

358, og Historisk Tidsskrift 1994, pp. 82-94, hvor Niels Thomsen rejser tvivl om genrens berettigelse.)

Diskussionen ulmer fortsat, og godt for det. Den er nødvendig paa et tidspunkt, hvor relevans- og formidlingsdiskussioner praeger faget, og disse problemstillinger er ikke mindst vigtige i relation til biografien med dens mange faldgruber i baade metodisk og fremstillingsmaessig henseende. Den kommercielle gennemslagskraft, som biografien ejer, maa ikke stille sig i vejen for en debat om de praemisser, som boer vaere grundlaget for historieforskningen, herunder fagets formidlingsmaessige aspekt.

Henning Nielsens bog om Karl Skytte er den seneste i rækken af politiske biografier. Den er mindre ambitiøs i sit anslag end de oven for naevnte, men den adskiller sig i maal og metode principielt ikke fra dem. Som det hedder i hensigtserklæringen i forordet: "Laes den blot som et stykke elementaert spaendende livshistorie, hvor vi gennem en centralt placeret skikkelse i dansk politisk historie faar mulighed for at foelge en tidsperiode, hvor dansk politik var under forandring."

Det er udgangspunktet for bogen. Som person indeholdt Karl Skytte ikke naer saa fascinerende (og paradoksale) traek som Aksel Larsen, Christmas Moeller eller Hartvig Frisch. Karl Skytte var en dygtig politiker, hvis indflydelse paa dansk politik blev betydelig fra isaer 1957 og 20 aar frem, men hans jordnaere vaesen og facon stiller sig nok i vejen for en biografi af samme ambitionsniveau og kaliber som de oevrige. Personen Karl Skytte kunne vaere en udmaerket illustration af Kristian Hvidts paastand om, at "den store politiker behoever ikke at vaere en spaendende personlighed." (Kristian Hvidt: Den historiske biografi – en spaendingsfyldt genre i Fortid og Nutid 1994, p. 294.)

Den konstatering skal imidlertid ikke frakende historien om Karl Skytte en umiddelbar interesse og nyttevaerdi, og under alle omstaendigheder kan vi gennem dennes politiske karriere ogsaa faa en fremstilling af Det radikale Venstres udvikling i samme periode. Og netop faghistoriske fremstillinger af de enkelte partier er fortsat en mangelvare, ikke mindst for perioden efter 1945.

Det kildemateriale, som Henning Nielsen har benyttet, ligger lige for: Karl Skyttes eget arkiv, arkiver efter partifaeller som Joergen Joergensen og Hilmar Baunsgaard, hvis dagboeger fra aarene 1966-69 bruges flittigt. Til gengæld har forfatteren tilsyneladende ikke benyttet Bertel Dahlgaards arkiv. Dertil kommer Det radikale Venstres arkiv, den lokale fynske partiafdelings arkiv, ministermoedeprotokoller o.s.v. Endvidere aviser

og vaerker, der har belyst Karl Skyttes virke, herunder Tage Kaarsteds boeger om De Danske Ministerier.

Resultatet er blevet en sober biografi, der foelger Karl Skytte fra foedsel til doed. Henning Nielsen har proevet at finde nye vinkler paa sin person for at forstaerke sin historie, og det lykkes langt hen ad vejen at indfange hovedpersonen baade privat og politisk.

Det er karakteristisk, at Karl Skytte foerst lyste op i samspillet med andre, ikke mindst med partifaellen Hilmar Baunsgaard og de skiftende socialdemokratiske ledere, han samarbejdede med. Hans liv og vaerk staar i det hele taget staerkest i de politiske konflikter, han var involveret i, f.eks. maelkestrejken i 1961. Med det politiske drama som baggrund faar forfatteren skildret Karl Skyttes politiske holdninger, som de tog sig ud i praksis, bl.a. i forhold til landbruget og dets organisationer.

Sagt paa en anden maade: Bogen lykkes bedst fra det tidspunkt i 1957, hvor Skytte som landbrugsminister bliver en vigtig brik i det politiske spil og dermed kan saettes i relation til sine med- og modspillere. Indtil da savner bogen spraengstof, ikke i sensational, dyneloef-tende forstand, men den mangler en profil, der kan fastholde laeserens interesse.

Bogens foerste trediedel handler om Karl Skyttes barndom og (isaer) ungdom. Henning Nielsen goer i dette afsnit en del ud af en laengere personlig krisenaermest en identitetskrise – der skal bryde med den almindelige opfattelse af Karl Skytte som en jordbunden og harmonisk person. Her proever forfatteren at naa ind under huden paa sin person, men det lykkedes – bl.a. paa grund af kildematerialets karakter – ikke helt, og det er et spoergsmaal, om ikke krisens betydning overdrives. Specielt naar den bruges som forklaring paa Karl Skyttes satsning paa en politisk karriere. Inddragelsen af krisen kan virke som et kunstgreb, der blot har til hensigt at tilfoere bogen dramatisk nerve.

Karl Skyttes politiske udgangspunkt fastslaas gennem brugen af moderens valgsprog: "Vi bliver aldrig fattigere af at hjælpe dem, der har det ringere end vi selv" (p. 14). Henning Nielsens fremhaever videre, at Karl Skytte med det valgsprog in mente allerede i 1930erne fastlagde sin version af radikalismen: Nemlig i samarbejde med Socialdemokratiet. Det blev den roede traad gennem hele hans politiske virke og fik isaer betydning i 1960erne, hvor Karl Skytte for alvor forvandlede til en radikal svaervaegter, da partiets aldrende rigsmaeglingsmaend, Bertel Dahlgaard og Joergen Joergensen, omsider takkede af.

Som Henning Nielsen formulerer det: "Lidt forenklet kan det siges, at naar partiet senere brugte betegnelsen

socialliberal om sin politik, var det for Karl Skytte altid med streg under det sociale” (p. 14). Den vægtning var ikke alle partifaeller enige i, men denne interne partidebat underbetones desværre.

Karl Skyttes karriere skildres minutioest-fra sogneraads- og amtsraadsarbejdet paa Fyn til Folketinget, hvor han omsider fik sæde i 1947. Dernaest behandles aarene frem til 1957, hvor han sikrede sig en stadig staerkere position i den radikale folketingsgruppe, ikke mindst i en magtkamp med Aage Fogh, der var valgt paa Langeland og som efter alt at doemme ikke naerede varme foelelser for sin konkurrent. Her loeftes en flig for de konflikter, som selv en ”rund” og sympatisk person som Karl Skytte noedvendigvis maa have vaeret igennem for at fremme sin karriere i partiet og paa Christiansborg.

I 1957 var Karl Skyttes position saa staerk, at han udpegedes som landbrugsminister i trekantregeringen. Henning Nielsen griber her tilbage til tesen om, at Skytte oenskede et naert radikalt samarbejde med Socialdemokratiet, og han beskriver i oevrigt de tre aar som de maaske lykkeligste i karrieren.

Karl Skyttes udpraegede socialliberale linie og forholdet til Socialdemokratiet styrkedes i disse gode vaekstaar, og det maatte i 1960erne foere til en konfrontation med partiets nye lysende stjerne, Hilmar Baunsgaard, der i hvert fald fra 1964-valget hellere drejede til hoejre end venstre. Heller ikke for Karl Skytte var SR-regeringerne 1960-64 ubetinget lykkelige aar, men det skyldtes snarere de problemer, han oplevede som minister for et landbrugserhverv paa retraete og som derfor gik til modangreb gennem demonstrationer, strejker og et massivt politisk pres. Det foerte som bekendt til, at landbruget kom paa stoetten, og-som Henning Nielsen rigtigt konkluderer-var det fra begyndelsen af 1960erne ”ikke laengere spoergsmaalet, om man skulle have stoette, men et spoergsmaal om stoettens omfang” (p. 113).

Striden om jordlovene, som foerte til folkeafstemningen i 1963, behandles for kortfattet. Specielt naar Karl Skytte som landbrugsminister spillede en vigtig rolle i deres udformning. Forloebet kan selvfoelgelig laeses andre steder, men i en sag af saa stor principiel karakter kunne forfatteren med fordel have gravet dybere. Striden handlede jo bl.a. om ideologi og om statsens rolle i samfundet, og Karl Skyttes klare ja til de fire jordlove, som vaelgerne siden afviste, burde vaere diskuteret mere indgaaende.

Forholdet mellem Karl Skytte og Hilmar Baunsgaard bliver omdrejningspunktet for skildringen af 1960erne

og de tidlige 1970ere. Det blev allerede i samtiden haevdet, at de ikke havde noget hjertevarmt forhold, og at de politisk trak paa hver sin hammel. Henning Nielsen fremhaever, at det daarlige forhold-som ogsaa historikere har fremhaevet-ikke har bund i realiteter. Og dog-forfatteren viser netop, at Hilmar Baunsgaards dagboeger afslører et saerdeles svingende forhold, hvor Skytte ofte fik bundkarakter af den taktisk betonedede og meget ambitiøse Baunsgaard.

Henning Nielsen forsoeger en naermere analyse af forholdet paa side 156-58. Foerst fremhaeves de forskellige opfattelser: Den traditionelle og socialdemokratiske opfattelse, at Baunsgaard hele tiden arbejdede paa den tilnaermelse til V og K, der blev en realitet i 1968, mens Skytte var imod. Dernaest den anden og radikale tolkning, der fremstiller de to ledere som enige, men med forskellig rollefordeling: Karl Skytte arbejdede paa de indre linier, mens Hilmar Baunsgaard-med stort held-tog sig af de ydre og blev den TV-stjerne, som skaffede partiet stor og afgoerende fremgang ved folketingsvalget i 1968.

Det fremhaeves, at Karl Skytte i historisk forstand fulgte P. Munchs og Joergen Joergensens samarbejde med Socialdemokratiet, mens Hilmar Baunsgaard hellere fulgte Ove Rodes og Bertel Dahlgaards tilboejligheder til et liberalt samarbejde. Udsagnet kan vel diskuteres, men Henning Nielsen indkredser dermed en central radikal problemstilling: Hvordan kan partiet sikre sig stoerst indflydelse? Afvejningen af det spoergsmaal har haft vital betydning for ikke blot Det radikale Venstre, men for hele den parlamentariske udvikling i dette aarhundrede og genfindes saagar i nutidens radikale parti. Det maatte forfatteren gerne have analyseret noejere.

Henning Nielsen undlader altsaa i sin skildring af forholdet mellem Skytte og Baunsgaard at slaa hovedet paa soemmet, og han ender derfor med at vaelge den forsigtige konklusion: Der er-paa basis af Baunsgaards dagboeger-ganske vist meget, der peger paa uenighed og rivalisering mellem de to, men omvendt accepterede Karl Skytte fuldt ud den borgerlige regering, da muligheden boed sig efter de radikales kanonvalg i 1968. Han var den politiske realist, der ”indsaa, hvad der ville komme ud af valget.” Det fremhaeves i forlaengelse heraf, at da Baunsgaard stod til at blive statsminister, ja saa kaempede han til gengaeld solidarisk for at goere Skytte til formand for Folketinget.

Henning Nielsen har nok ret i, at der hidtil har vaeret lagt for megen vaegt paa striden mellem de to, men omvendt faar han ikke med tilstraekkelig styrke vist, at uenigheden eller magtkampen er en myte. Det virker

heller ikke befordrende, at forfatteren selv synes i syv sind:

“Selv om der saaledes ikke er grund til at lægge for stor vægt paa politisk uoverensstemmelse mellem Skytte og Baunsgaard, viser Baunsgaards dagbog med dens indimellem skarpe udfald mod Skytte, at han klart saa, at Skytte med den position, han havde i partiet, var den, der sad med noeglen ogsaa til indfrielse af Baunsgaards politiske ambitioner.” Hvad Skytte mente om sagen, staar mere hen i det uvisse, selv om han dog i et julebrev til Joergen Joergensen i 1967 kritiserede partiets hældning mod V og K (p. 156).

Henning Nielsen kunne paa baggrund af det fremlagte materiale (og sine egne konklusioner) med god ret have fastholdt, at der paa det politiske plan var en klar modsætning mellem Skytte og Baunsgaard. Vinder af den kamp maatte blive den ambitiøse Hilmar Baunsgaard, der ligefrem blev symbolet paa det moderne velfærdssamfunds stroemlinede og medievante politikere, som lod sig styre mere af situationens taktiske muligheder end af nogen entydig ideologisk ballast. Den havde Skytte til gengæld.

Der kunne ogsaa vaere fokuseret skarpere paa modsætningen—helt ned i karaktertraek—mellem Baunsgaard og Skytte, fordi vi her ser den “gamle” og “nye” politikertype i konflikt. Henning Nielsen naevner i sit forord, at Karl Skytte i dag naeppe kunne have haft et saadan politisk karriereforløb. Han tager desvaerre ikke traaden op senere i bogen, men det forekommer under-egnede, at en del af 1970ernes politiske turbulens kan

forklares ved de nye og medievante (medieskabte?) politikere, der dukkede frem i 1960erne, og som ikke altid ejede samme politiske habilitet som forgaengerne.

Under alle omstaendigheder endte Karl Skytte som Folketingets formand fra 1968 til 1978. Her opnaede han—med forfatterens ord—“en position og en popularitet, som han aldrig havde oplevet i sin tid som ren partipolitiker” (p. 158).

Det skete vel at maerke i kraft af Karl Skyttes troværdighed og lune facon, som i 1970erne gjorde ham til en solid ankermand for det folkestyre, der med jordskredsvalget i 1973 fik sit stabile partisystem atomiseret. Maaske ligger—som Henning Nielsen naevner—Karl Skyttes mest betydningsfulde rolle her: At han formaaede at fremstaa som folkestyrets vogter og symbol i en turbulent periode, hvor regeringerne og folketingsvalgene kom og gik i et tempo, der fik selv statsministrene til at ligne dubleanter.

Som helhed kunne saavel fremstillingen som konklusionerne have haft mere spaendvidde og stoerre fraekthed. Trods det forbehold er Henning Niensens bog om Karl Skytte en selvfoelge for alle, der interesserer sig for dansk politik i perioden. Hvad den savner i dramatik, har den til gengæld i soberhed. Det taeller ogsaa paa kreditsiden, at bogen samtidig fortæller en god historie om Det radikale Venstres udvikling i perioden.

Copyright (c) 1996 by H-Net, all rights reserved. This work may be copied for non-profit educational use if proper credit is given to the author and the list. For other permission, please contact h-net@h-net.msu.edu.

If there is additional discussion of this review, you may access it through the list discussion logs at:

<http://h-net.msu.edu/cgi-bin/logbrowse.pl>.

Citation: Soeren Eigaard. Review of Nielsen, Henning, *Karl Skytte: Fynboen paa Folkestyrets Fornemste Embede*. H-Skand, H-Net Reviews. August, 1996.

URL: <http://www.h-net.org/reviews/showrev.php?id=543>

Copyright © 1996 by H-Net, all rights reserved. H-Net permits the redistribution and reprinting of this work for nonprofit, educational purposes, with full and accurate attribution to the author, web location, date of publication, originating list, and H-Net: Humanities & Social Sciences Online. For any other proposed use, contact the Reviews editorial staff at hbooks@mail.h-net.msu.edu.